

УДК: 330.341(045)

О.В. Федосова,
О.О. Молодід

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ

Запропоновано технологічний принцип визначення економічної безпеки будівельного підприємства, який дозволяє розглядати виробництво як технологічну систему, в якій виділена домінуюча технологічна складова та ведені технічна, ресурсно-матеріальна та кадрова складові. Встановлено характер відношень та взаємозв'язків між домінуючою та веденими функціональними складовими, який дозволяє запропонувати розрахунковий комплекс квазілінійних техно-економетричних залежностей визначення економічної безпеки.

Ключові слова: будівельне підприємство, економічна безпека, техно-логічна система, елементи системи, квазілінійне моделювання, техно-економетрична залежність.

АННОТАЦИЯ

Предложен технологический принцип определения экономической безопасности строительного предприятия, который позволяет рассматривать производство как технологическую систему, в которой выделена доминирующая технологическая составляющая и ведомые техническая, ресурсно-материальная и кадровая составляющие. Установлен характер отношений и взаимосвязей между доминирующими и ведомыми функциональными составляющими, который позволяет предлагать расчетный комплекс квазилинейных техно-эконометрических зависимостей определения экономической безопасности.

Ключевые слова: строительное предприятие, экономическая безопасность, технологическая система, элементы системы, квазилинейное моделирование, техно-эконометрическая зависимость.

ANNOTATION

The technological principle of determining the economic security of the construction company, which allows us to consider production as a

technological system in which is related the dominant technological component and led technical, resource material and personnel components. The character of relation and relationships between dominant and wingman functional components, which allows us to offer current complex quasilinear technoeconometric relationships determine economic security

Keywords: *construction company, economic security, technological system, system elements, quasilinear modeling, econometrictech dependence.*

Передумовою забезпечення економічної безпеки є виявлення найвагоміших функціональних складових економічної безпеки, тобто, тих чинників, які найбільше впливають на економічну безпеку того чи іншого господарюючого суб'єкта. Для промисловості в цілому, сільського господарства, торгівлі та фінансової сфери оцінка вагомості (питомої ваги) функціональних складових запропонована у роботах Покропивного С.Ф. й Федоніна О.С. [1, 2], результати якої подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Вагомість (питома вага) функціональних складових економічної безпеки підприємства за окремими видами економічної діяльності (традиційна класифікація)

Види економічної діяльності	Функціональні складові економічної безпеки підприємства									Всього
	фінансова	інтелектуальна (кадрова)	техніко-технологічна	права	силова	екологічна	інформаційна	ринкова	інтерфейсна	
Промисловість	0,17	0,15	0,15	0,10	0,05	0,10	0,10	0,15	0,03	1
Сільське господарство	0,20	0,05	0,20	0,10	0,05	0,18	0,05	0,15	0,02	1
Торгівля	0,28	0,05	0,10	0,10	0,10	0,05	0,10	0,20	0,02	1
Фінансова сфера	0,20	0,14	0,10	0,14	0,10	0,05	0,10	0,14	0,03	1

Оцінка вагомості (питомої ваги) функціональних складових економічної безпеки будівельного підприємства у даній класифікації не пропонується. Для будівельного підприємства потрібно враховувати специфіку діяльності – певні відмінності будівельних підприємств від підприємств промисловості в цілому, обумовлені характером кінцевої продукції, що виробляє підприємство. Тому, до переліку

функціональних складових, який сформований авторами у роботах [1, 3, 4] були запропоновані такі функціональні складові як ресурсно-матеріальна та технічна.

Базою доопрацювання переліку функціональних складових були матеріали анкетного опитування експертів, в якості яких були фахівці у галузі будівництва (викладачі КНУБА, провідні фахівці будівельних організацій), та ранжування отриманих результатів. Вони дозволили визначити вагомість функціональних складових економічної безпеки будівельного підприємства. Результати проведеної оцінки представлені у таблиці 2.

Таблиця 2

Вагомість (питома вага) складових економічної безпеки будівельних підприємств (запропонована класифікація)

Вид економічної діяльності	Функціональні складові економічної безпеки підприємства										
	Технологічна	Технічна	Ресурсно-матеріальна	Кадрова	Фінансова	Правова	Силова	Екологічна	Інформаційна	Ринкова	Інтерфейсна
Вагомість	0,127	0,103	0,106	0,113	0,124	0,099	0,06	0,052	0,09	0,08	0,05

Аналіз результатів анкетного опитування експертів свідчить, що найвагомішими для економічної безпеки будівельних підприємств будуть наступні функціональні складові: технологічна (12,7), фінансова (12,4), кадрова (11,3), ресурсно-матеріальна (10,6) та технічна (10,3). Це пояснюється специфікою функціонування будівельного підприємства, в основу якого закладено технологічний принцип організації виробництва та отримання кінцевої продукції в межах обраної технології будівельного виробництва. На противагу традиційній класифікації [1-4] в запропонованій технологічна та технічна функціональні складові мають самостійне призначення. Технологічна функціональна складова в сучасних ринкових умовах розвитку економіки підприємства повинна забезпечувати ступінь відповідності застосовуваних на підприємстві технологій найкращим світовим аналогам. Технічна складова відображає рівень забезпечення підприємства передовим та якісним обладнанням. А ресурсно-матеріальна складова – за якість продукції (сировини, матеріалів, напівфабрикатів, виробів тощо), яка надходить на підприємство для використання та подальшої переробки; вчасність поставок та відповідність цієї продукції до прийнятих нормативів та стандартів.

За системним підходом сучасне будівельне підприємство як складна технологічна виробничо-економічна система, яка забезпечує випуск кінцевої будівельної продукції з гарантованою економічною ефективністю та відповідає її технологічним та технічним стандартам. У будівельних підприємствах базовими процесами є процеси, що пов'язані з перетворенням ресурсів у продукт (продукцію) за обраною технологією. У якості ресурсів можуть розглядати як матеріальні цінності так і грошові кошти, інтелектуально-кваліфікаційні здібності виконавців та інші інгредієнти базової діяльності виробничої економічної системи. Подібна багатоаспектність визначає складність обраної організації функціонування системи. Вона передбачає виділення чотирьох основних елементів: предметів праці, засобів праці, виконавців праці та продукції. За системним підходом технологічна функціональна складова, яка має найбільшу вагомість, на чільне місце ставить ту технологію, яка використовується на підприємстві для випуску кінцевої продукції, тому цій складовій належать домінуюча роль серед всіх функціональних складових. Домінуючій технологічній складовій мають підпорядковуватися ведені функціональні складові, які забезпечуються слідуючими трьома елементами, а саме предметами праці, засобами праці та виконавцями праці. Вони моделюються такими функціональними складовими як технічна, ресурсно-матеріальна та кадрова. Принципова схема взаємодії елементів технологічної системи представлена на рисунку 1[5].

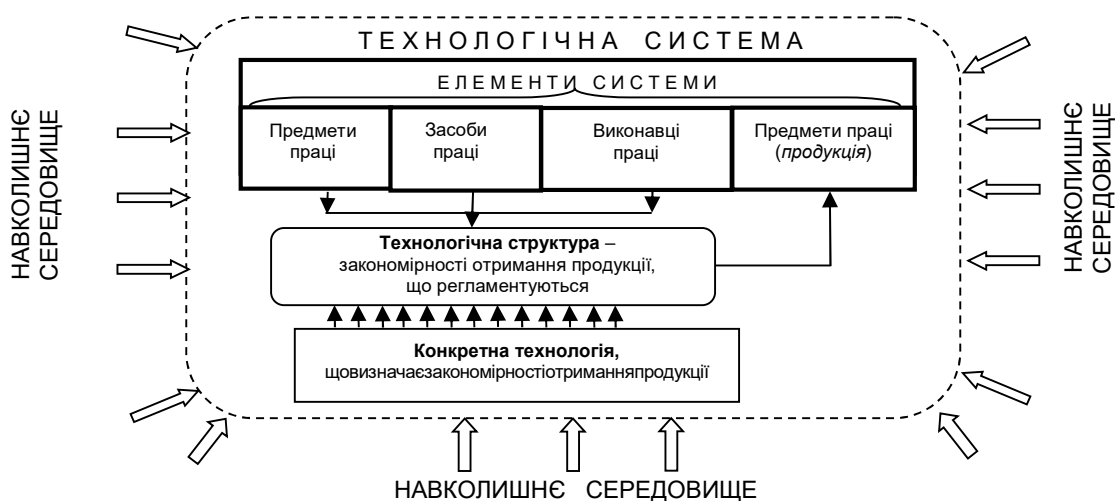

Рис. 1. Принципова схема взаємодії елементів технологічної системи

Кожен із визначених елементів технологічної системи, який співставлений з тією чи іншою функціональною складовою повинен визначатися фінансовими показниками у грошовому вимірі:

- амортизація, середньорічна вартість основних засобів та необоротні активи для відображення витрат на предмети праці;
- матеріальні затратити оборотні активи для відображення витрат на засоби праці;
- витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи для відображення витрат на виконавців праці.

Використання такої кількості показників для моделювання елементів системи є не доцільним. Проведення кореляційно-регресійного аналізу дозволить відкинути, ті показники, які корелюють (пов'язані) з іншими. Проведений кореляційно-регресійний аналіз для умов будівельної галузі України в цілому, групи будівельних підприємств та окремих будівельних підприємств довів, що в цих умовах незалежними один від одного показниками, для отримання такого технологічного принципу, будуть вартість необоротних активів, оборотних активів та витрати на оплату праці. Тобто, технологічна система змодельована фінансовими показниками буде мати наступну структуру: вартість необоротних активів – предмети праці; вартість оборотних активів – засоби праці та витрати на оплати праці – виконавці праці. Продукція підприємства може бути змодельована двома узагальнюючими показниками – витратами на виробництво цієї продукції та грошовими коштами, які будуть отримані від її реалізації, тобто собівартістю та виручкою від продукції будівельного підприємства.

Таким чином, утворюється система двох функціональних залежностей, де виручка та собівартість продукції підприємства моделюється через вартість необоротних активів, оборотних активів та витрат на оплату праці. Отже, розрахунковий комплекс, який відтворює цей зв'язок мають вигляд:

$$y_n = f(x_1; x_2; x_3)$$

$$Y = y_1 - y_2,$$

де y_n – залежні змінні (виручка або собівартість продукції підприємства);

x_1 – необоротні активи (предмети праці) – технічна складова;

x_2 – оборотні активи (засоби праці) – ресурсно-матеріальна складова;

x_3 – витрати на оплату праці (працівники) – кадрова складова;

Y – валовий прибуток підприємства;

y_1 – виручка підприємства;

y_2 – собівартість продукції підприємства;

Запропонований комплекс у подальшому дозволить спрогнозувати рівень економічної безпеки будівельного підприємства за формулою:

$$k_{ЕБП} = \frac{Y_n}{Y_{n-1}},$$

де $k_{ЕБП}$ – коефіцієнт економічної безпеки;

Y_n – валовий прибуток у періоді, що аналізується, тис. грн.

Y_{n-1} – валовий прибуток у попередньому періоді, до того, що аналізується, тис. грн.

Визначений рівень економічної безпеки будівельного підприємства дозволить будувати стратегію підприємства з метою забезпечення економічної безпеки.

Таким чином, викладене вище дозволяє зробити наступні висновки:

1. технологічний принцип полягає в тому, що саме технологічна функціональна складова є основою для визначення економічної безпеки будівельного підприємства;

2. використання системного підходу до функціонування технологічної виробничо-економічної системи дозволило визначити технологічну функціо-нальну складову як домінуючу, а технічну, ресурсно-матеріальну та кадрову як ведені для визначення чинників системи економічної безпеки. Доведення результатів базується на проведеному анкетному опитуванні експертів;

3. використання технологічного принципу дозволило визначити саме тіфункціональні складові економічної безпеки, які формують технологічну системубудівельного підприємства та впливають на рівень його економічної безпеки;

4. встановлено, що показники, які моделюють ведені функціональні складові (технічну, ресурсно-матеріальну та кадрову) мають незалежний зв'язок між собою, а зведені показники, що моделюють домінуючу функціональну складову (технологічну) мають квазілінійний зв'язок із веденими та функціональний між собою.

5. отже, запропонований технологічний принцип визначення економічної безпеки будівельного підприємства є методологічною основою забезпечення економічної безпеки, що дозволяє запропонувати розрахунковий комплекс квазілінійних техно-економетричних залежностей визначення та прогнозування рівня економічної безпеки для стратегічної поведінки функціонування будівельного підприємства.

Список літератури:

1. *Грещак М. Г., Колот В. М., Наливайко А. П., Покропивний С. Ф., Сай В. М.* Економіка підприємства: Підручник за заг. Ред.. проф. С.Ф. Покропивного — 2.вид., перероб. та доп. — К. : КНЕУ, 2001. — 526с.
2. *Федонін О. С., Рєпіна І. М., Олексюк О. І.* Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т. — К. : КНЕУ, 2003. — 316с.
3. *Дубецька С.П.* Економічна безпека підприємств України // Недержавна служба безпеки підприємництва як суб'єкт національної безпеки України: Збірник матеріалів наук. – практ. конф. – К.: Вид-во Європейського ун-ту фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, 2003. – с. 146-172
4. *Шлемко В. Т, Білько І. Ф.* Економічна безпека України: сутність і напрямки забезпечення / Рада національної безпеки і оборони України; Національний ін-т стратегічних досліджень. — К., 1997. — 143с.
5. *Системи технологій як предмет економічного аналізу: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни і виконання розрахунково-графічної роботи.* / Уклад.: О.В. Федосова, Г.В. Давидюк. – К.: КНУБА, 2008 – 84 с.

Отримано: 26.03.2012

УДК 331.101.262

**А.М. Тугай,
А.Ф. Гойко,
М.А. Єлішевич,
С.Д. Криштоф**

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРСЬКО- ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ЇХ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ І ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

АНОТАЦІЯ

Запропоновано критерії оцінки діяльності професорсько-викладацького складу при атестації з метою стимулювання розвитку його творчого потенціалу і підвищення якості освіти.

Ключові слова: *професорсько-викладацький склад, атестація, рейтинг, критерій оцінки, якість, мотивація, стимулювання, діяльність.*